

Paul Prună

DEȘTEPTĂMÂNT
în
cinci ani de
învățământ

EDITURA
CREATOR
BRAȘOV 2024

PREFAȚĂ

Dacă e să ne luăm după Caragiale – și nu văd de ce nu am face-o – poți umbla două zile călare prin București și să nu dai de-un prost. În termenii corectitudinii politice, asta s-ar numi discriminare pozitivă, un soi de nombrilism dâmbovițean care ne-ar face, statistic, mai inteligenți decât alte nații.

Nu știu dacă așa stau lucrurile, știu însă cu siguranță că e cazul lui Paul Prună. Frapează în scrisul lui un anume neastâmpăr lingvistic, o permanentă aplecare spre șotie, spre invenția lexicală sau comicul de situație.

Se vede asta încă din titlu. Ca oricare altul, și *Deșteptământ* e un pact de lectură, un semn cu ochiul prin care naratorul ne sugerează o anume direcție de lectură. Nu întâmplător rimează cu „învățământ”, dar și cu ”mormânt”, silaba închisă din finalul cuvântului sugerând fie un învățământ funerar, căruia numai bine i s-ar cânta prohodul, fie o deșteptare/deșteptăciune în sens invers – ca și în volumele precedente, și aici umorul lui Paul Prună are funcție didactică, de corectare (prin expunere) a moravurilor și mai ales a prostiei.

O a doua calitate intrinsecă a scrisului său e libertatea, valoare fundamentală care nu se negociază în nicio împrejurare. Precum în cărțile anterioare (despre școală

sau armată), și acest al patrulea volum de proză umoristică, narând autobiografic anii studenției clujene, propune un cadru rigid (al Conservatorului la care este admis tânărul absolvent al liceului de muzică), cu cerințele și rigurile pe care le presupunea viața de student la sfârșitul anilor '60. Or, tocmai asta îl face, l-a făcut probabil dintotdeauna pe autor să se cabreze ca un cal năvălaș, pentru că el nu poate funcționa decât în spațiul libertății.

Toate secvențele (în avion, la cantină, la Casa de cultură a studenților, în cămin etc.) sunt mostre individuale de umor de bună calitate, transliterat în toate variantele posibile: comic de limbaj („carte de citit”, „ora 7 fix și ceva”), de situație, gestual sau vizual. E o carte, parafrazându-l pe Rousseau, care se citește ținându-te cu mâna de burtă, dar care niciodată nu cade în derizoriu, în bășcălia miticilor, în vulgaritate. Și Paul Prună o afirmă ritos, într-una din rarele intervenții metadiscursive: „Noi, sensibili, suportăm o cacofonie doar dacă e acceptată de reguli lingvistice, ca biserica catolică, tactica cavalerilor, Ion Luca Caragiale etc. (Noroc că avem excepții ca să nu roșim). Petre nu avea de unde să știe de falsa pudoare. Doctorul, spre cinstea lui, a ignorat-o cu multă înțelegere fiindcă trăia în lumea aceea, iar Tudor Jarda nu s-ar sfi să spună lucrurilor pe șleau pentru o glumă bine plasată acolo unde știe să aducă veselie. Este o mare diferență între farmecul acesta și vulgaritatea gratuită.”

De o modestie care se ignoră pe sine (cum e orice virtute), Paul Prună nu-și dă probabil seama că e continuatorul unei serii de umoriști români care părea

întreruptă. După Tudor Mușatescu, Ion Băieșu, Nicuță Tănase și Cornel Udrea, părea că ne-am scufundat definitiv în mocirla manelismului umoristic.

Cartea de față e proba contrarie. Excelsior!

Virgil Borcan

Sugestie:

*Ca să nu vă pierdeți vremea, pentru bucuria lecturii,
v-aș propune ca din ce scriu eu, să citiți doar ce vă place.*

Ce nu vă place, subliniați, dar nu citiți.

I. DIN AVION, ȚUȘTI LA GHEORGHE

Aveam toate informațiile de la colegii noștri mai mari care au absolvit deja un an sau doi la Conservatorul din Cluj. Știam exact unde să ne înscriem pentru admitere, unde vom fi cazați, unde vom mânca, dar mai ales cum va funcționa pregătirea premergătoare admiterii.

Colegul meu de clasă Gigi Boteanu care țintea un loc la vioară, a venit la mine la Șercaia de unde urma să luăm a doua zi chiar din fața casei autostopul de ora 7 fix și ceva, care de obicei întârzia. Ai mei ne-au întrebat îngrijorați:

— Cum o să mergeți voi cu ia-mă nene până la Cluj, că doar sunt trenuri? Ceilalți colegi merg tot așa la întâmplare?

— Treaba lor. Noi mergem la întâmplare, dar organizat.

A doua zi cu bagajele făcute, la ora stabilită fără ceva, ne-am prezentat în șosea cu calculele făcute cu precizie aritmetică, precum că vom ieși mai ieftin cu autostopul decât cu trenul. (Abia terminaserăm liceul și încă nu

știam să facem blatul pe tren, dar în studenție ne-am specializat).

Primul mijloc de transport care a apărut, a fost o căruță cu cai la trap leneș pe care am fi ignorat-o, dar nenea Ghiță Tean care semăna izbitor cu Napoleon după ce a încasat-o la Waterloo, a încetinit și ne-a întrebat:

— Unde mergeți mă ficiori?

— Mergem până la Cluj, nene Ghiță.

— Ia-uzi mă la ei! Da câți Kilometri-s până la Cluj?

— Vreo 250.

— Apăi până acolo n-am drum, da pân-la fermă v-aș duce bucuros. S-aveți noroc! Și și-a văzut de drum.

Conform atitudinii hotărâte a cailor cam adormiți, sigur nenea Ghiță Tean se ducea la fermă pentru o zi de muncă spornică în întrecerea socialistă din domeniul zootehniei animalice. Am constatat imediat că nenea Ghiță cu urarea lui ne-a adus noroc. În câteva secunde a apărut un camion Carpați nou-nouț care a oprit chiar lângă noi.

— Până unde să vă duc, măi băieți?

— Am dori până la Cluj dacă sunteți amabil și să ne puneți și o pilă la admitere dacă s-ar putea.

Camionul era în probe, încărcat cu balast și avea un motor american. Era condus de un inginer simpatic. Ne-a dus în cea mai mare viteză, că motorul trebuia forjat la maxim. Ne-a lăsat în centrul Sibiului cu regretul că nu merge mai departe. Nu ne-a luat nici un ban. A fost înduioșat că noi plecam în marea aventură a vieții

noastre, dar nici noi nu am rămas datori. Am fost destul de spirituali, că omul a răs aproape tot drumul.

Aflându-ne la Sibiu mult mai devreme decât am prevăzut și având deja un plus financiar, ce ne-am zis noi? Hai să vedem dacă nu o fi vreun zbor până la Cluj, iar dacă nu-i prea scump și ne permitem, luăm avionul. Așadar, ne-am înfățișat la agenția TAROM care tocmai ne-a ieșit în cale în plin centru, iar tovarășa de la tejea a fost foarte amabilă:

— Pleacă o cursă peste o oră și jumătate. Un bilet costă 50 de lei și mai sunt locuri destule. Vă trebuie doar buletinele ca să vă trecem datele pe lista de zbor. Peste 10 minute pleacă spre aeroport autobuzul de aici din față. Dacă aveți bilet de avion, transportul până la aeroport e inclus. Însoțitorii plătesc un leu.

Pentru noi a fost ca o invitație. Am șușotit cu Gigi și ne-am zis că cel mai bine ar fi să plătim câte un leu ca însoțitori de autobuz; eu îl însoțesc pe el și el pe mine, iar din față de la aeroport e un loc minunat de făcut autostopul spre Cluj.

Conform planului nostru, cu autostopul mai plăteam amândoi cel mult 50 de lei până la Cluj. Pentru noi era important fiecare leu, câștigat cu sudoare de părinți, iar sumele pe care le aveam de cheltuială erau modeste.

Ajunși la destinație, pentru că autobuzul ne-a lăsat chiar la ușă și noi nu mai văzuserăm în viața noastră un aeroport, am intrat de curiozitate să vedem ce mai e nou pe acolo, să ne facem și noi o părere.

Într-o sală de așteptare cu aspect tovărășesc, erau vreo 16 persoane, iar un difuzor răgușit la gât și puțin fonfăit la polipi, anunța: „Căvjătovrjzii penfștru Bucuvzzrrjești suzjvnt rubzgați să se pjrzprtrftzinte cu bivjzletele la zjjviză jzșșvjjsșș.... Buf!”.

Apoi din grup s-a auzit o chemare în traducere liberă, cum că haideți cu biletele la viză.

S-a constituit sprinten o coadă civilizată la care oamenii strâns uniți în jurul scopului, mai socializau până le venea rândul: „Ce te bagi în față? M-ai și călcat, de parcă ai fi... nici nu mai zic ce”. „Parcă aș fi ce, hî? Zi numa' că poate te arunc din avion!” (Precizez că erau maniere de la începutul lunii iulie a anului 1967, în plină epocă de formare a omului de tip nou, socialist, care, ca atare, socializa).

Apoi, după ce a primit fiecare câte o ștampiluță pe bilet, a aterizat un avion aș afumat dar țâfnos, cu două roți mai înalte în față și una mai scundă în spate, cu două motoare cu elice dintre care funcționau amândouă, dar cu tendința vădită de împrăștiere prin mediul înconjurător de pe pista cu denivelări regulamentare, cosită proaspăt.

Difuzorul suferind de aceeași afecțiune de gălci, i-a anunțat pe stimații călători pentru zborul spre București să se prezinte cu bagajele. Au năvălit ordonat pe principiul buznei și educației socialiste întipărită în maniere. Li s-au lipit etichete pe bagaje, au primit contraetichete, apoi bagajele au fost încărcate grijuliu, cu pricepere, prin metoda aruncării, pe niște cărucioare destul de electrice,

care erau trase și împinse cu mâna și cu râvnă, dată fiind prezența constantă a lipsei bateriilor.

În timpul acesta, Gigi și cu mine priveam cum au coborât din avion cei care veneau de la Cluj având aspectul unor oameni vii, iar cei care mergeau la București au urcat după un timp, făcându-și cruci cu limba în cerul gurii, sperând ca Cel de sus să-i susțină în înaltul cerului până la destinație.

Dar culmea culmilor a fost că noi înșine, respectiv Gigi și cu mine, fini observatori cu o viziune proaspătă, (aveam Liceul de Muzică la bază și bacul cald), imediat am realizat că la urcarea pasagerilor în avion, nimeni n-a controlat nimic, n-a întrebat de bilet, de viză, de sănătate, de orice, acolo, să se simtă și ei băgați în seamă, să nu se simtă copiii străzii. Așa că, râzând, ne-am aruncat priviri cu subînțelesuri speculativ-constructive. Și așa a rămas.

Apoi hărăbaia a decolat cu icneli lăudabile dintr-o singură încercare cu un succes încurajator. A dat o târcoală din ce în ce mai sus până a putut vedea care-i direcția spre București, pe principiul porumbeilor voiajori și, s-a tot dus. Mie chiar mi-a plăcut. Deja mă simțeam sus de tot. Mi-am revenit din văzduh cu picioarele pe linoleumul căcăniu din incintă, când difuzorul afectat de un anume diagnostic ORL a reluat tipicul anunțurilor pentru cei orientați spre Cluj, adică noi. Am simțit în amândoi deodată o transformare subită: deveneam din însoțitori reciproci de autobuz, însoțitori de zbor neremunerați, dar cu un puternic imbold spre un zbor gratuit, patriotic.

Când a horcăit difuzorul chemarea cu biletele la viză pentru Cluj, am stabilit că n-are rost să ne înghesuim, din două motive: și al doilea, că și-așa la urcare nu ne controlează nimeni. Ne-am prezentat fain-frumos cu bagajele când difuzorul a tușit chemarea, am primit eticheta, apoi a aterizat de la București un avion care părea salvat din incendiu de niște pompieri voluntari destoinici. Bagajele noastre au fost trimise la avion cu aceeași grijă. Ne-am luat la revedere de la ele și ne-am zis că în cel mai rău caz, vor ajunge înaintea noastră dacă noi vom fi respinși de la zbor, așa, din senin, fără nici un motiv. Ar fi urmat să le recuperăm de la aeroportul din Cluj.

Când am fost invitați la avion prin același difuzor cu zumzet prietenos despre care ar fi multe de povestit, aveam ceva emoții, așa că nu ne-am repezit nici primii, dar n-am rămas nici ultimii. Am zis:

— Botene, pe calea aerului trebuie să avem aerul unor tineri dezinvolți, obișnuiți de mici cu zborul. Pentru mine e simplu, că sunt fiu de țărani colectivști și m-a adus în zbor de noapte barza de pe Ocolul Silvic de vizavi, pe care o cunosc și căreia îi sunt recunoscător și azi.

Boteanu m-a întrebat:

— Ia uită-te, am aerul?

L-am studiat atent și în urma unei analize amănunțite, am detaliat:

— Ai! Tu totdeauna ai fost aerian.

Ajunși în aparatul de zbor, am văzut că fiecare pasager, respectuos, dând din coate disciplinat, se așază unde vrea

el. Majoritatea s-au îmbulzit spre locurile din față dintr-o dorință firească de a ajunge cât mai repede la Cluj, sau de ce nu, chiar primii, unde se împărțeau bagaje. Noi am prins două locuri în spatele aripii din dreapta de unde puteam vedea dacă sucombă motorul repartizat părții respective. Ca să mă familiarizez cu aparatul zburător, de pe locul meu puteam vedea printr-un hublou semitransparent (probabil n-a mai plouat), că aripile erau prinse cumva în diagonală dinspre spinarea avionului spre vârful aripii cu niște cabluri încurajator de subțirele, așa că ne simțeam în siguranță, că dacă se rupe aripa, măcar n-o pierdem pe drum, sau invers, dacă se rupe avionul, rămânem atârnați de aripă și cumva tot ajungem noi la Cluj. La aceasta mai adăugăm tradiționalul principiu național care ne învață că dacă ceva se strică, legi cu sârmă. Aici totul era legat deja, preventiv. Mă simțeam în siguranță.

Îndată ce lumea s-a așezat, au apărut din aeroport doi angajați de încredere care au luat scara exterioară. Atunci am observat că scara de la avion era mult mai elegantă decât cea pe care găinile noastre se urcă în coteț. Apoi din carlingă a ieșit un domn într-o uniformă de pilot proaspăt șifonată, cu o expresie plictisită și absentă și, foarte preocupat de misiunea lui, în silă, ne-a închis înăuntru. Am zis gata Botene, nu mai avem nici o scăpare. Până la Cluj eu nu mă mai dau jos de aici.

Când s-a întors pilotul în carlingă, am observat că efectua un drum anevoios la deal, fiindcă aeroplanul avea o poziție înclinată lăsat alene pe spate. Deci aparatul putea

fi oricât de ramolit, dar era cu nasul pe sus. Partea din spate se afla mult mai jos decât cea din față, iar noi stăteam trântiți pe spate în fotoliile tapițate elegant cu un pluș mai rojnit decât cel din vagoanele de clasa I. Diferența era că aici puțea mai tare a DTT, care era o soluție împotriva paraziților corporali ai societății socialiste multilateral dezvoltate, în care păduchele socialist era mult mai mare decât cel capitalist, iar păduchele sovietic era cel mai mare păduche din lume.

Când s-a aliniat bolidul pe pistă și a început să-și tureze motoarele, se zguduia de mă simțeam ca pe pista mă-sii. M-am imaginat ca călare pe un cal nărvaș care a mâncat atâta ovăz, că dădea numai rateuri. După un elan reumatic prelung, peste puterile lui, cu trosnete la toate încheieturile, zdrăngăul a decolat cu noi cu tot și imediat am constatat că motoarele aveau doar rol de înaintare. Aripile erau cele care ne țineau în văzduh, cu fâlfâiri aidoma celor ale păsărilor care fâlfâiau cu â din i, că așa li se fâlfâia avioanelor la vremea respectivă. Am zis:

— Botene, dac-o fi să cădem de-aici, noi n-avem ce păți, că nu figurăm pe liste. Și dacă totuși, așa, ca din întâmplare vor găsi două victime în plus, pe ăștia îi premiază Taromul în întrecerea socialistă pentru depășirea planului la cadavre.

Pe șoselele patriei socialiste era o zguduială firească datorită gropilor înfloritoare, tradiționale, dar aici erau prăpăstii. (Le alintă goluri de aer). Cădeai în una vreo 20 de metri, te arunca înapoi, urma alta neașteptată și tot

așa. Eram ca la montagne russe. Mai pe românește, bâlci: „Lume, lumeeeee! Nu e 100 de lei! Nu e 50 de lei! Nu e 10 lei! E numai un leu! Cu un leu poți să te dai cu avionul până la Cluj! Trăiască lupta pentru pace! Zborul în slujba poporului! Trăiască prietenia româno-sovietică!”

Mai treceam prin câte un norișor cumulus pe care îl despicaam vitejește și mă simțeam mândru și puternic.

Fiecare scaun era prevăzut cu pungă pentru caz de necesitate. (La confortul și calitatea zborului, corect i s-ar fi spus pe șleau, pungă pentru borât). Problema era că dacă te-ar fi apucat, la zguduiala anexată zborului, ar fi fost greu s-o nimerești pe gură. Poate aveai șansă când pluteai lin în imponderabilitate.

Am aterizat la Cluj nevătămați, iar cei care aveam etichete pe bagaje, se înțelege că în prețul pe care l-am plătit pe biletele de zbor, aveam transportul pe autobuzul TAROM gratuit până la agenție. Când am coborât din autobuz în Piața Libertății în plin centru, ne-am pornit amândoi pe un râs care nu trecea neobservat, de al cărui tâlc ne bucuram doar noi doi, Gigi și cu mine. Apoi am continuat râsul cu forțe sporite când am aflat că până la Conservator aveam de mers cam 100 de metri. Am întrebat contrariat:

— 100 de metri?!? Ce facem Botene, că ăștia ne-au lăsat de izbeliște. Nu puteau să mai meargă 100 de metri? Ne-am înecat ca avionul la mal! Facem reclamație, că eu n-am chef să merg atâta amar de drum pe jos!

— Am putea să ne permitem totuși să fim boieri în continuare să luăm taxiul, a zis Gigi, doar am venit cu avionul, ce dracu? Ne-au rămas bani destui.

— Cum să mergem cu taxiul? Ești nebun? Am întrebat eu cătrănit. Pe taxi nu putem face blatul. Ne ieșim din mână. Vrei să râdă Clujul de noi? Hai pe jos.

Și uite așa, țuști din avion, până la Gheorghe. Mai precis, la Gheorghe Dima.

II. ADMITEREA

Emoțiile erau imense. Pentru clasa de clarinet eram doar 3,5 candidați pe un loc, adică 7 pe singurele două locuri, comparativ cu facultățile de Drept, Medicină, sau Arte Plastice, unde erau chiar 10 pe un loc, sau mai mulți. La noi, trai nineacă!

Fiecare candidat avea pregătit un recital care cuprindea un studiu, o sonată, și un concert, alese din repertoriul obligatoriu, care trebuiau cântate pe de rost. Împreună aveau o durată de 30-40 de minute. Eu, în loc de sonată aveam un Solo de concurs și o tarantelă tot solo, atât de dificilă din punct de vedere tehnic, încât era riscantă. Sonata și concertul trebuia să le repet ca și în școală, cu o pianistă corepetitoare care ne acompania. Trebuia să facem câteva repetiții împreună, ca să ne punem de acord cu

tempoul și cu interpretarea. La Conservator, fiecare clasă avea o corepetitoare care cunoștea cam tot repertoriul de specialitate pentru cei 5 ani de studii. Despre doamna de la clasa de clarinet umbla vorba că amabilitatea nu e calitatea ei reprezentativă, iar asta însemna că mai aveam de dat o probă, ceva cu care să-i stârnesc dacă nu simpatia, măcar bunăvoința. Înțelegeam că pentru ea cu pregătirea ei, era neplăcut să cânte cu toți cei 7 speriați, unii mai răi, alții și mai răi. Trebuia să-i arăt că sunt talentat măcar cu atitudinea. Totodată era nevoie de o atmosferă plăcută de lucru. Nu poți face muzică dacă atmosfera nu e relaxată. Doamna avea nume de ungueroaică, așa că m-am gândit că ar fi drăguț să o abordez pe ungurește cu puținul pe care îl știam:

— Sărut mâna.

— Servus. Cum te numești?

— Prună Paul.

— Ești român?

— Da.

— De unde vii?

— Din Brașov.

— Și cine vorbește acolo ungurește?

— Numai eu.

Aici a râs cu poftă, m-a mai întrebat de unde știu limba, i-am spus că știu foarte puțin, apoi am dat-o pe românește. I-am explicat că băieții Școlii de Muzică din Brașov am stat într-un internat de liceeni maghiari, iar acolo tradiția și toate regulile erau în limba maghiară.

CUPRINS

PREFAȚĂ · 5

I. DIN AVION, ȚUȘTI LA GHEORGHE · 8

II. ADMITEREA · 17

III. CLUJUL CA NIMENI ALTUL. · 23

IV. BALDI · 32

V. VALIOȘA · 34

VI. PICOLO · 65

VII. CĂMINUL · 85

Întâlnirea · 89

Hidrantul · 91

Introducere · 92

Pijamalele · 101

Cristi P. · 108

Recital · 112

Tulumba · 114

Concert pentru farfurie sau lighean · 122

Detergentul · 124

Incendiul · 126

VIII. SCENA · 130

IX. ANUL III!!!! · 138

Herpesul · 152

X. LIVIUȚ · 159

XI. OSPĂTARI · 168

XII. ANUL IV · 196

Mustrarea scrisă · 202

Gradul 0 · 207

Blatul · 212

Niște vietnamezi · 214

Poveste de dragoste · 216

Muzică de cameră · 220

Boabă · 224

Control · 228

XIII. ANUL V · 233

De Paști · 236

Meciul · 240

Repartiția · 243

MULȚUMIRI · 248

SCUZE · 248